

Archeologienota Poperinge Goudenhoofdstraat 19

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Sander DEBRABANDERE

25-3-2022

Titel: Archeologienota Poperinge Goudenhoofdstraat 19

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Sander Debrabandere

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2021J243

Intern projectnummer: 2021.189

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Poperinge, Goudenhoofdstraat 13-21

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 33318,83 en Y: 172234,09; X: 36623,62 en Y: 174005,02

Oppervlakte plangebied: 2210m²

Kadastergegevens: Poperinge, afdeling 1, sectie F, perceel 356W, 356P, 356N (zie figuur 9)

Topografische kaart: zie figuur 7 en 8

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Sander Debrabandere (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 25/03/2022

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	26
3. SYNTHESE	29
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	29
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	30
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	31
4. SAMENVATTING	33
5. BIBLIOGRAFIE	36
6. BIJLAGES	37

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Poperinge Goudenhoofdstraat 19 (provincie West-Vlaanderen), gelegen binnen de afgebakende archeologische zone van de historische stadskern van Poperinge, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 300m² of meer bedraagt en de bodemingrepen groter zijn dan 100m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, via <http://www.kaartenhuisbrugge.be>, het platform voor verschillende initiatieven rond Historische Geografische Informatie Systemen (HisGis) voor Brugge en het ommeland, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is ca. 2210m² groot, kent een onregelmatige vorm en is ten oosten van de Goudenhoofdstraat gelegen, iets ten oosten van de Grote Markt van Poperinge. Het westelijke en centrale deel van het plangebied is volledige bebouwd en verhard, het oostelijke deel is in gebruik als tuin met daarin gras en enkele bomen. De bebouwing is onderverdeeld in diverse huisnummers (13, 15, 17, 19, 19B, 19C, 21) maar betreft eigenlijk 1 industrieel complex van werkplaatsen, opslagruimtes, burelen en garages.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de meest recente luchtfoto (bron: geopunt.be).

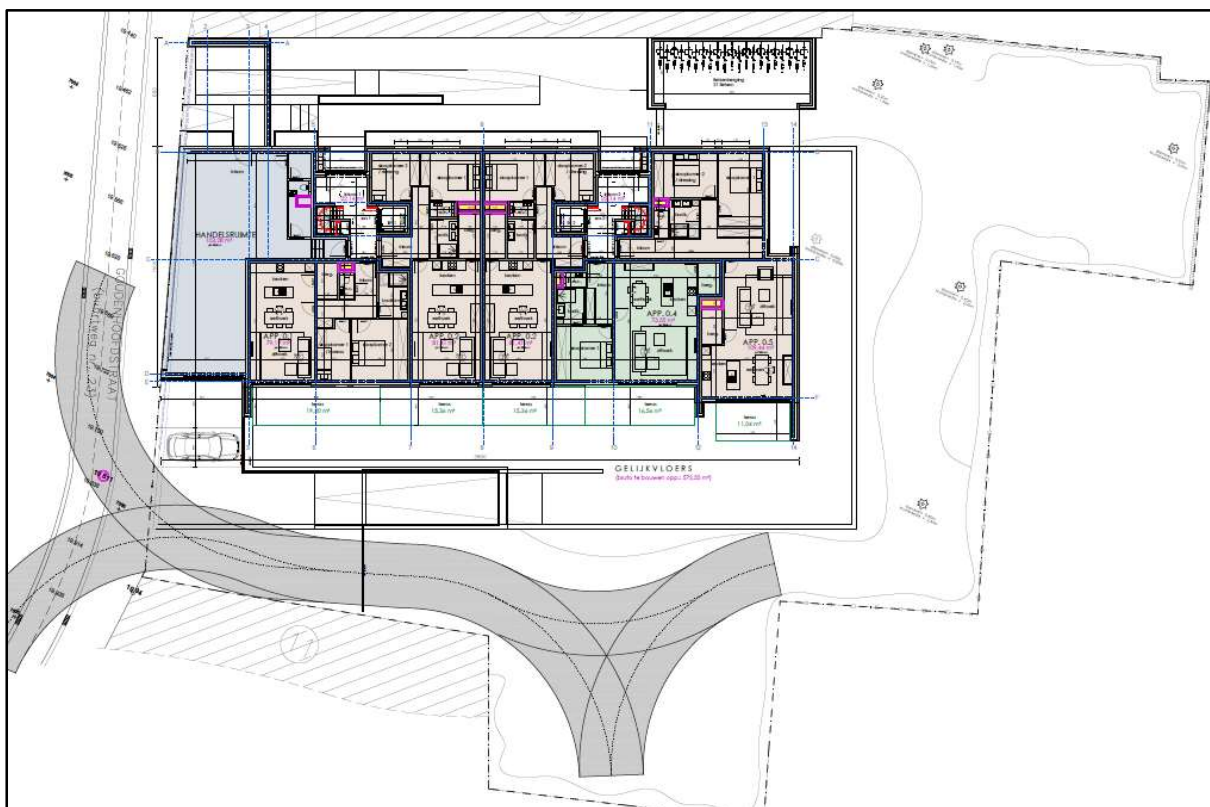
Figuur 2 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).

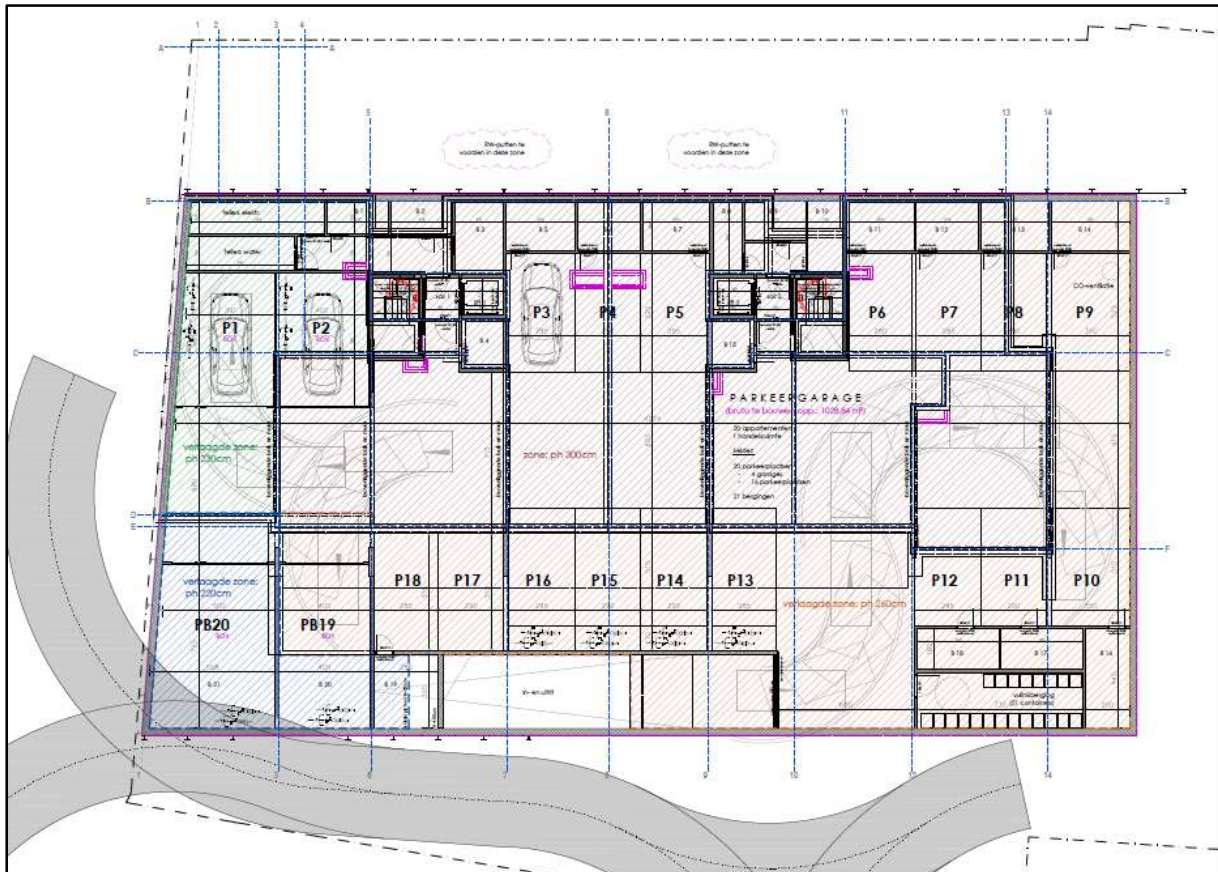
Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op de voorgevel langs de Goudenhoofdstraat (bron: <https://www.google.com/maps>).

2.2. Geplande werken

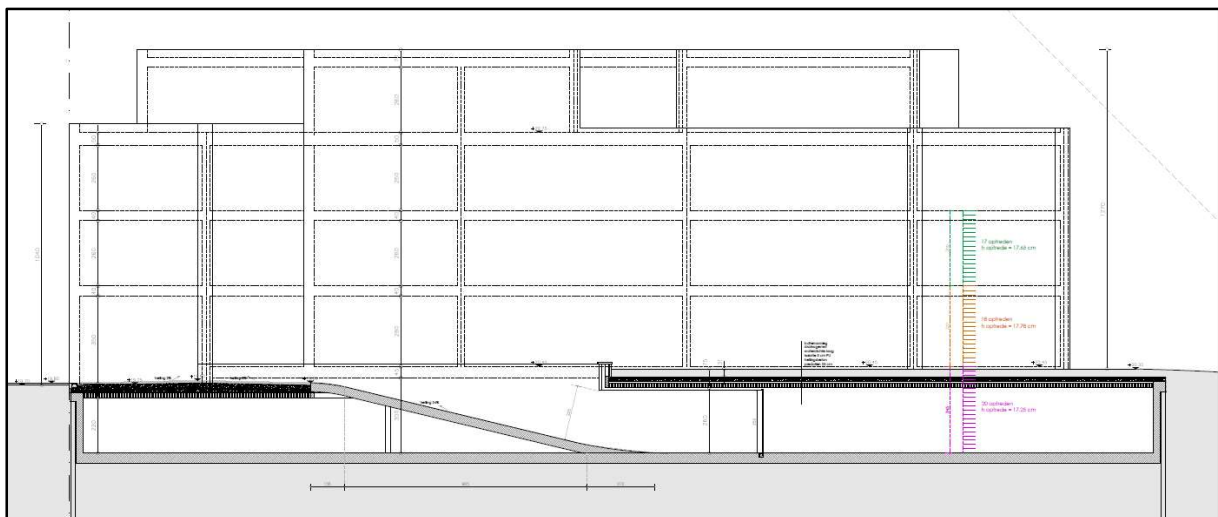
Alle bebouwing op het terrein wordt gesloopt. Ongeveer op dezelfde plaats wordt in het westelijke en centrale deel van het plangebied een appartementsgebouw opgetrokken, waaronder een ondergrondse parkeergarage met een footprint van 1028,84m² wordt aangelegd. De inrit voor de garage is meegerekend in de deze oppervlakte en bevindt zich in de zuidwestelijke hoek van het terrein, aansluitend op de Goudenhoofdstraat. Ten zuiden van het gebouw wordt een interne weg aangelegd, die oostwaarts over het terrein loopt. Ten noorden van het nieuwe gebouw wordt ruimte voorzien voor regenwaterputten. Bovengronds wordt hier enige verharding en een fietsenstalling aangelegd. In de oostelijke zone wordt de bestaande tuin zoveel als mogelijk behouden, dit is een zone van ca. 400m² waar geen werken plaatsvinden. Op de overige ca. 1810m² zullen aanzienlijke bodemingrepen gebeuren: ter hoogte van de kelder en de nutsvoorzieningen ca. 3m diep (ca. 60% van de werkzone), rond het gebouw ca. 60 à 80cm diep voor omgevingsaanleg.

Figuur 4 Algemeen ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

Figuur 5 Grondplan parkeergarage (bron: initiatiefnemer).

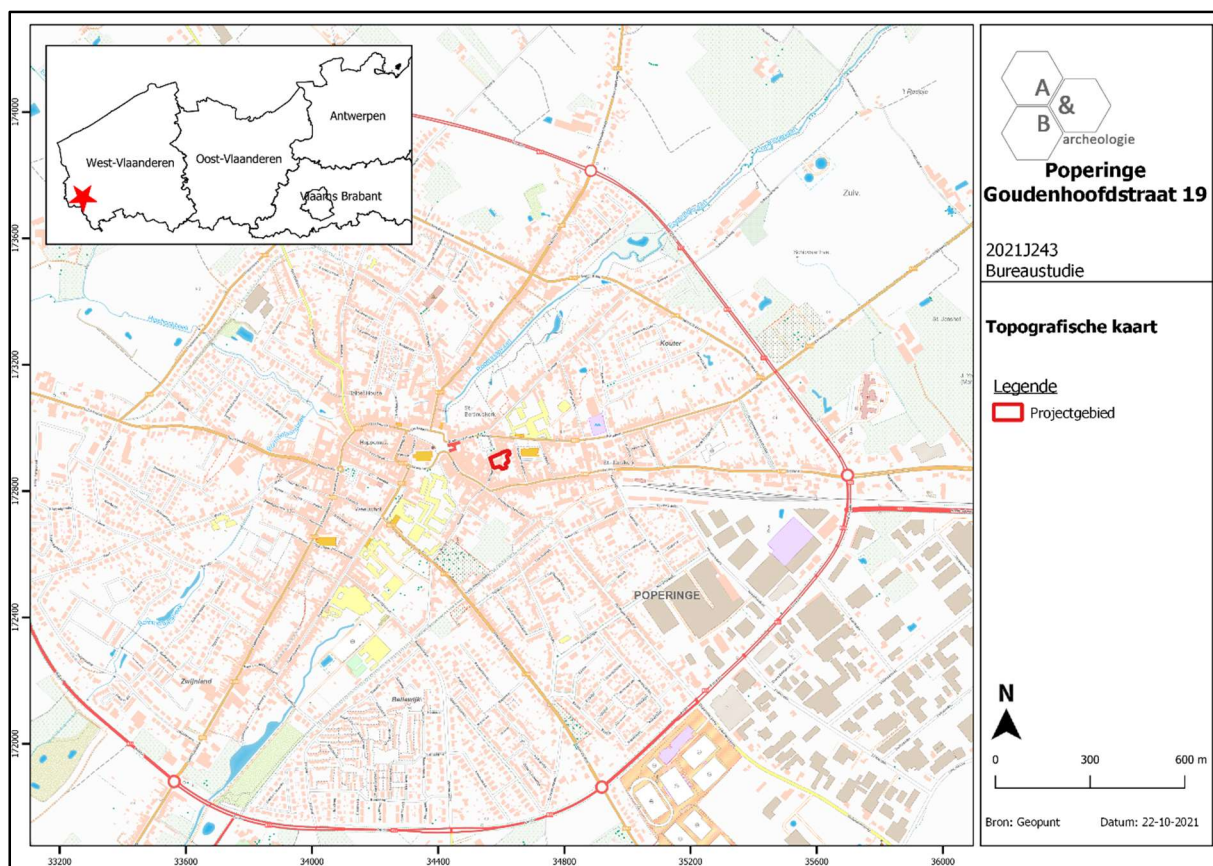

Figuur 6 Doorsnedeplan (bron: initiatiefnemer).

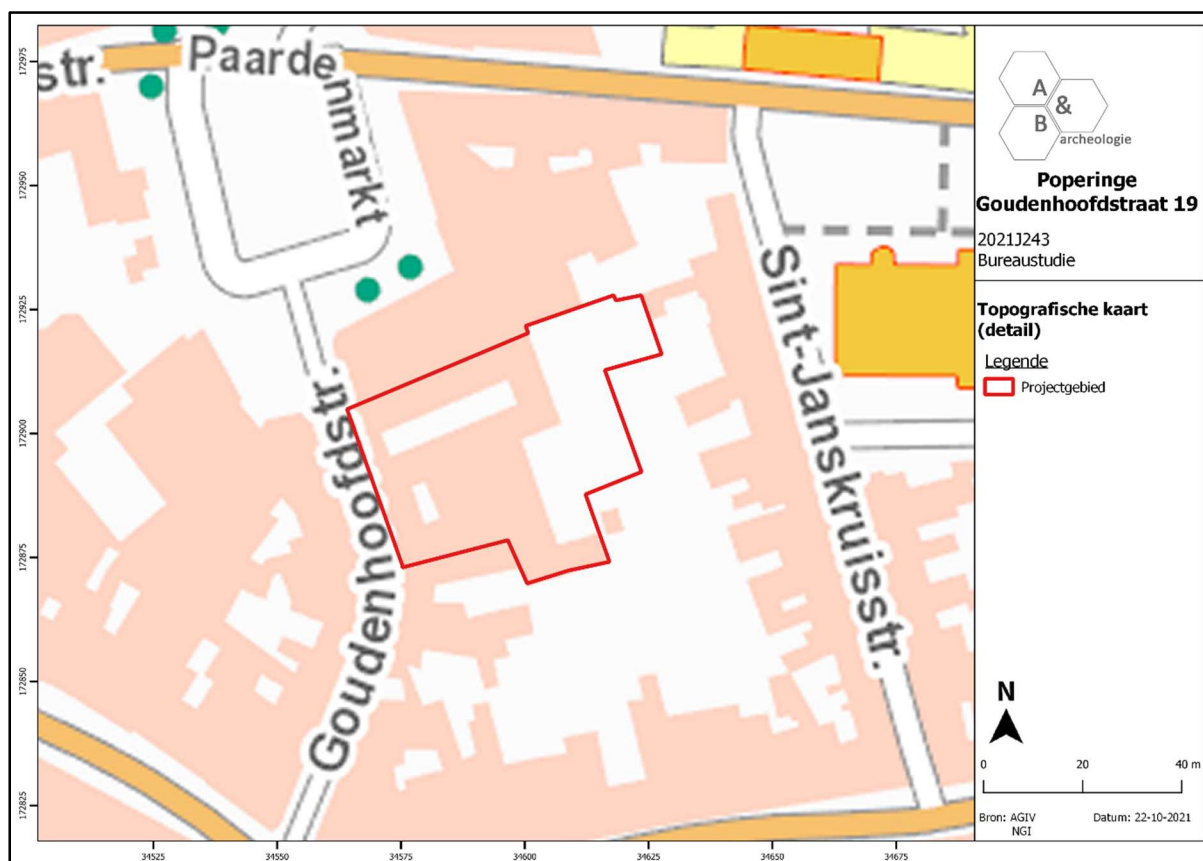
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

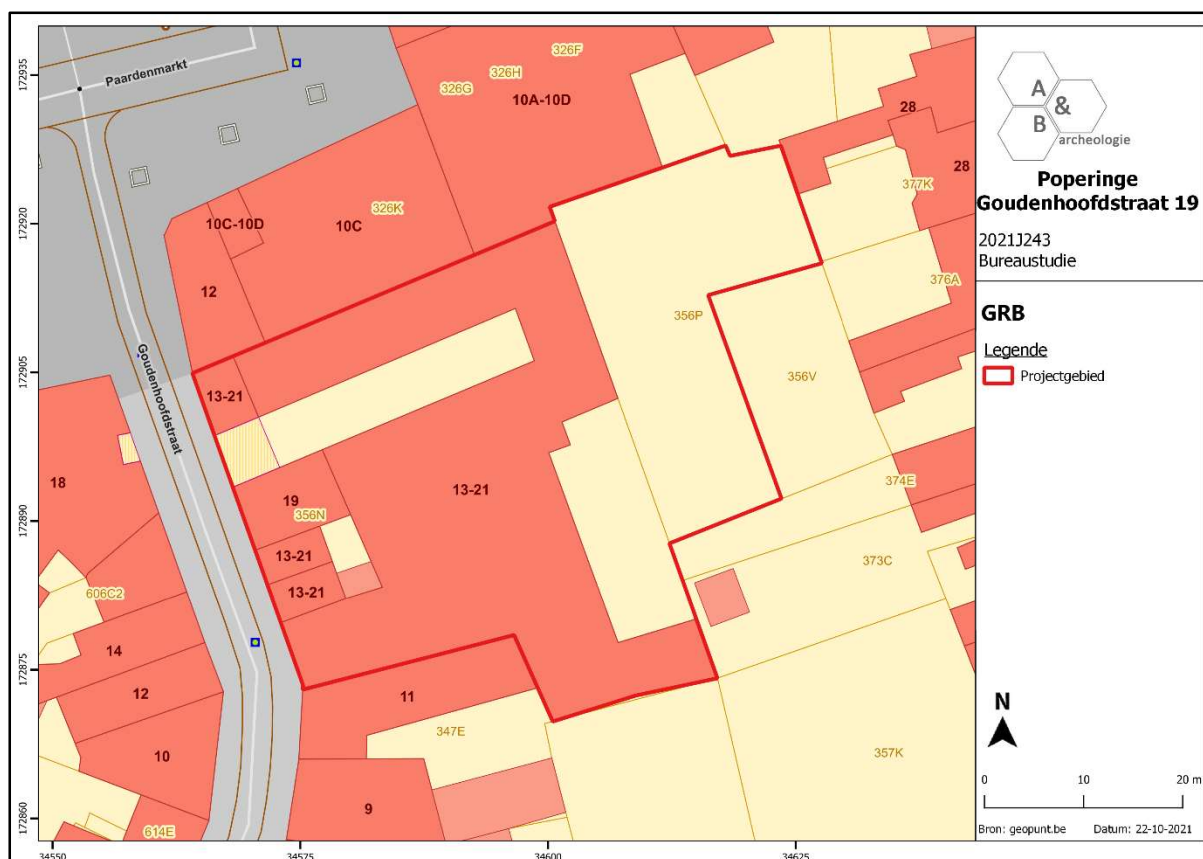
De stad Poperinge bevindt zich in het zuidwesten van de provincie West-Vlaanderen, nabij de grens met Frankrijk. Poperinge kent diverse deelgemeenten die ten westen (Watou, Proven, Krombeke, Roesbrugge-Haringe) en ten oosten (Reningelst) van de stad zijn gelegen. Het projectgebied bevindt zich in de stadskern van Poperinge, zo'n 150m ten oosten van de Grote Markt en de Sint-Bertinuskerk (15de eeuw) en ca. 50m ten westen van de Sint-Janskerk. Het maakt deel uit van een bouwblok gevat tussen de Bruggestraat in het noorden en de Ieperstraat in het zuiden – 2 oostelijke uitvalswegen van de stadskern – en de Goudenhoofdstraat in het westen en de Sint-Janskruisstraat in het oosten – 2 verbindingsstraten tussen beide hoofdassen. Tussen de Bruggestraat en de Goudenhoofdstraat bevindt zich de Paardenmarkt, een plein iets ten noordwesten van het plangebied. Het terrein wordt aan alle zijden omgeven door bebouwing en in het oosten/zuidoosten door enkele binnentuinen. Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat de zone van de geplande werken aangeduid als 'Andere bebouwing', wat overeenkomt met het huidige gebruik.

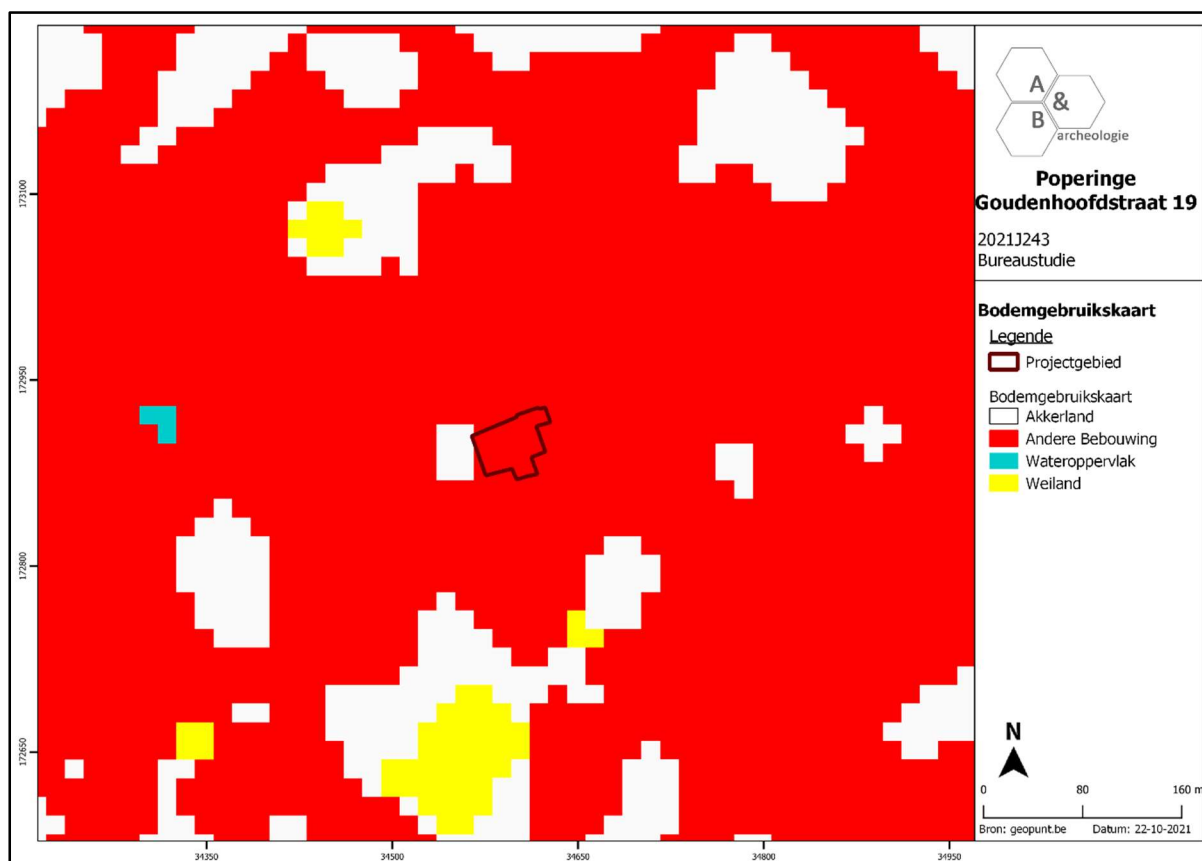
Figuur 7 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 8 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 9 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

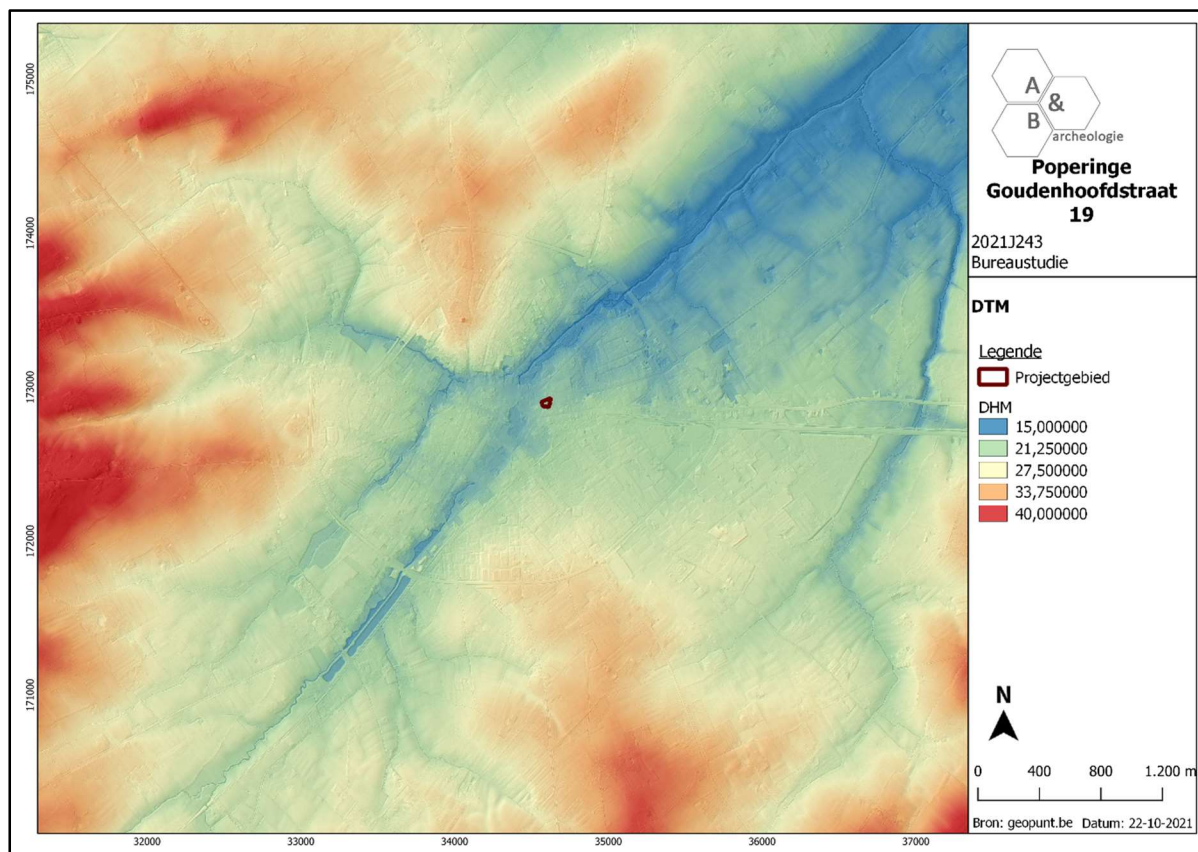

Figuur 10 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

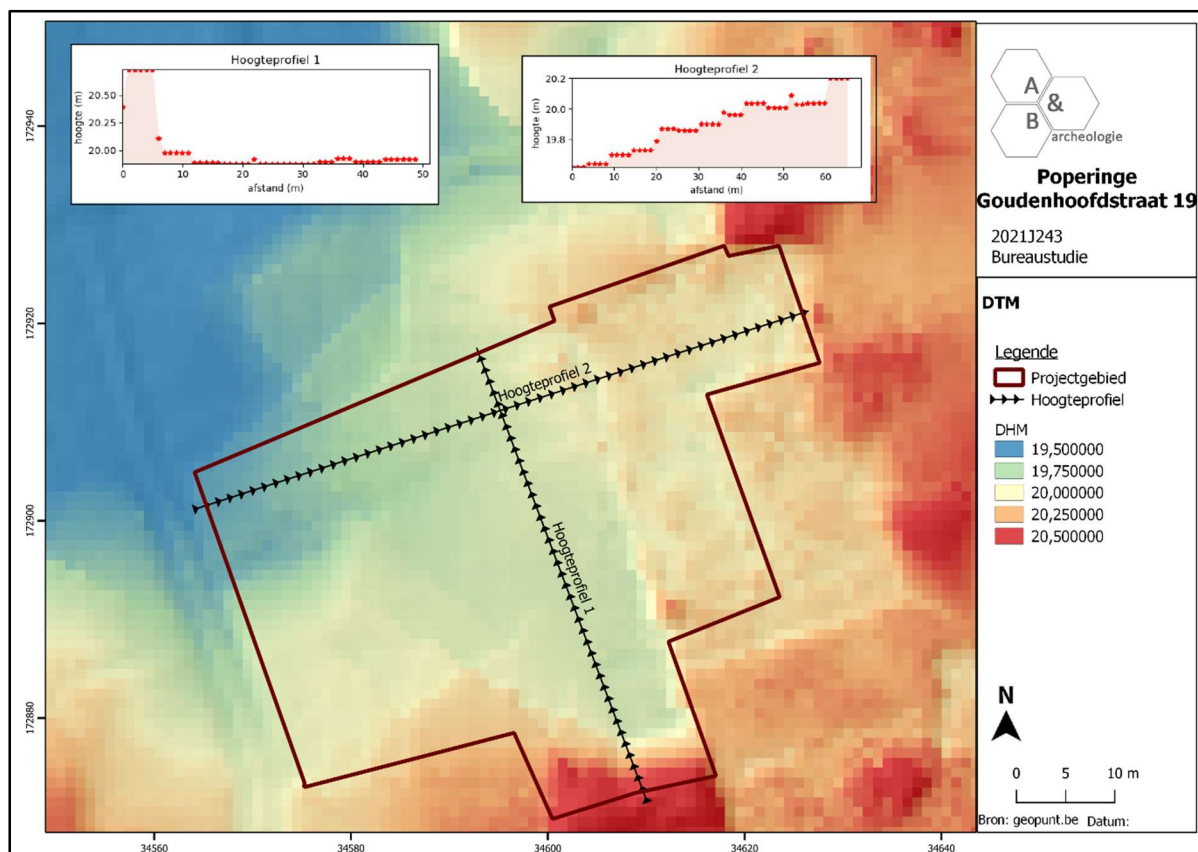
2.3.2. Landschappelijke situering

Poperinge is ontstaan aan de kruising van de Vleterbeek en de Romeinse weg van Cassel naar de Vlaamse kustvlakte. De Vleterbeek behoort tot het IJzerbekken en tot zandlemig Vlaanderen. Vochtige zandleem overheerst, maar er komt ook droge en natte zandleem voor en natte klei. Het centrum van de stad ligt op de kop van een rug tussen de vallei van de Bommelaarsbeek en de Vleterbeek, die in het centrum samenkomen.⁶ Het plangebied is ca. 150m ten oosten van deze beek gelegen, mogelijk nog (deels) in de vallei ervan. In ieder geval stijgt het maaiveld van het terrein licht van west (+19,60m TAW) naar oost (+20,20m TAW). De potentiële bodemerosiekaart toont, gezien de ligging in stadscontext, dat er geen informatie beschikbaar is voor het projectgebied.

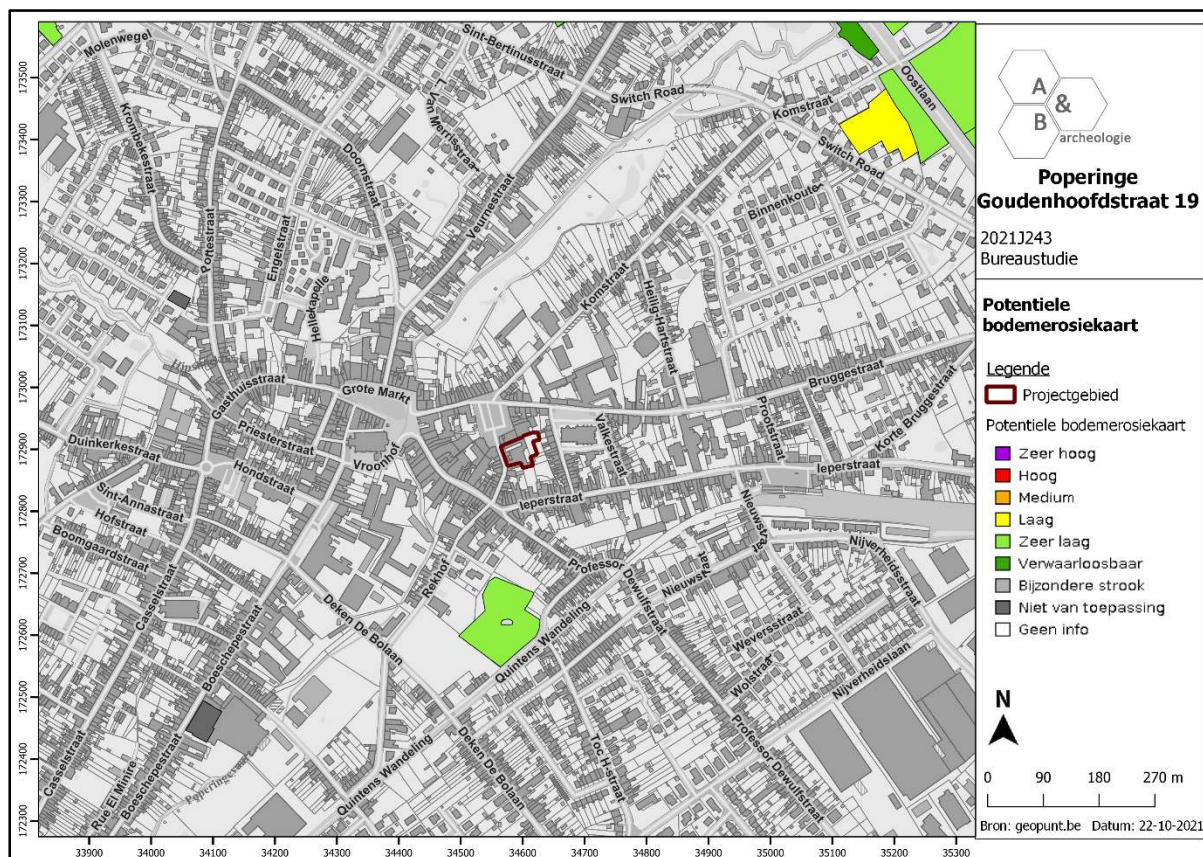
⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300515>

Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

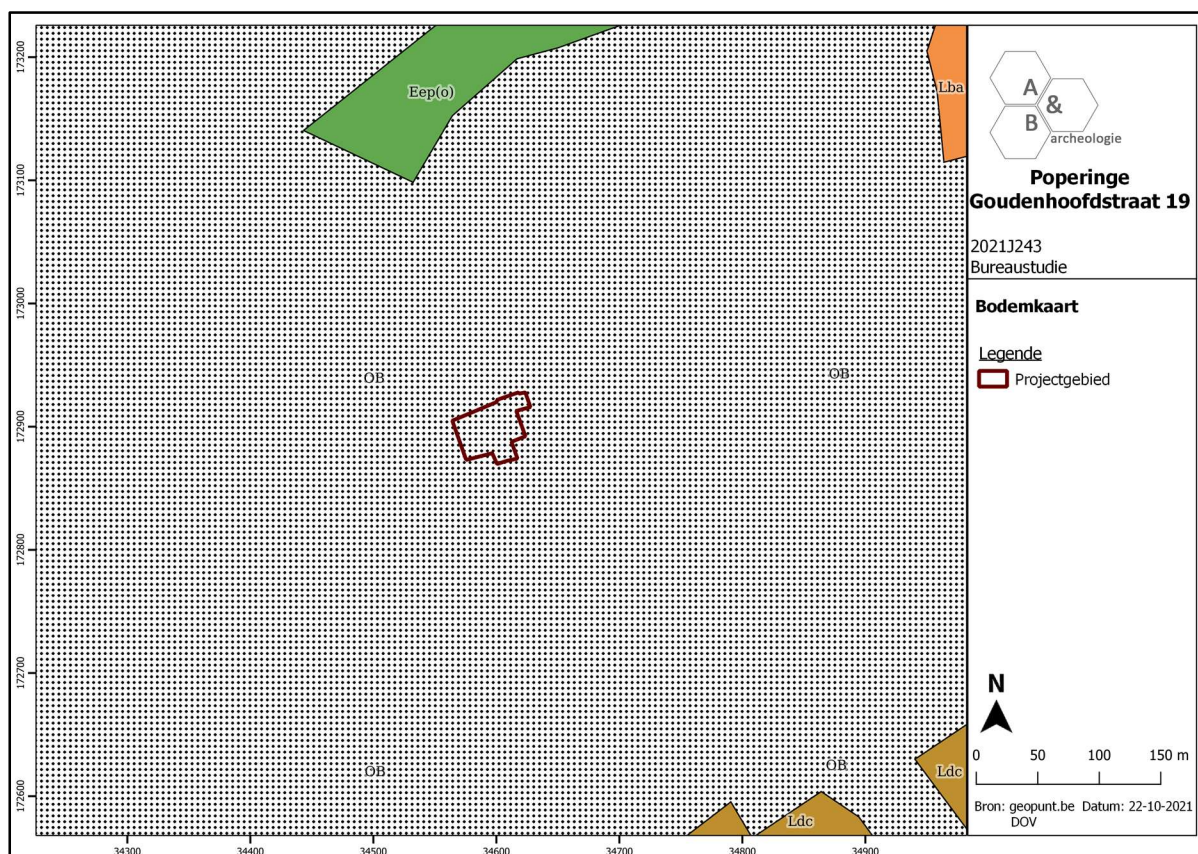
Figuur 13 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

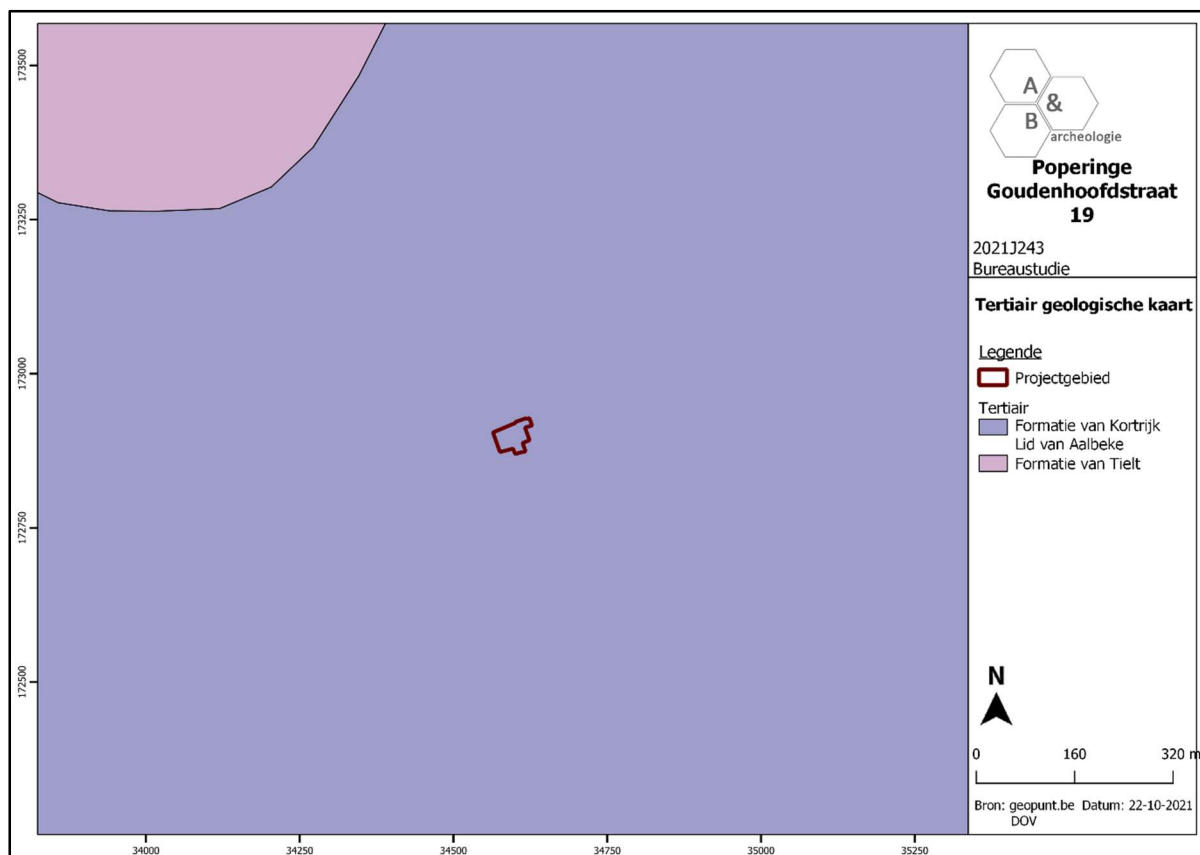
Het plangebied wordt gekarteerd als OB. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van. Gezien de ligging in/nabij de vallei van de Vleterbeek, bevindt het terrein zich op de overgang van sterk gleyige kleibodems zonder profiel (Eep) naar matig natte zandleembodems (Ldc, Ldp).

2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Aalbeke: donkergrijze tot blauwe klei, glimmers. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3). Dit laat toe te besluiten dat het terrein net buiten de vallei van Vleterbeek is gelegen. De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 14 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

Figuur 15 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

- Algemeen⁷

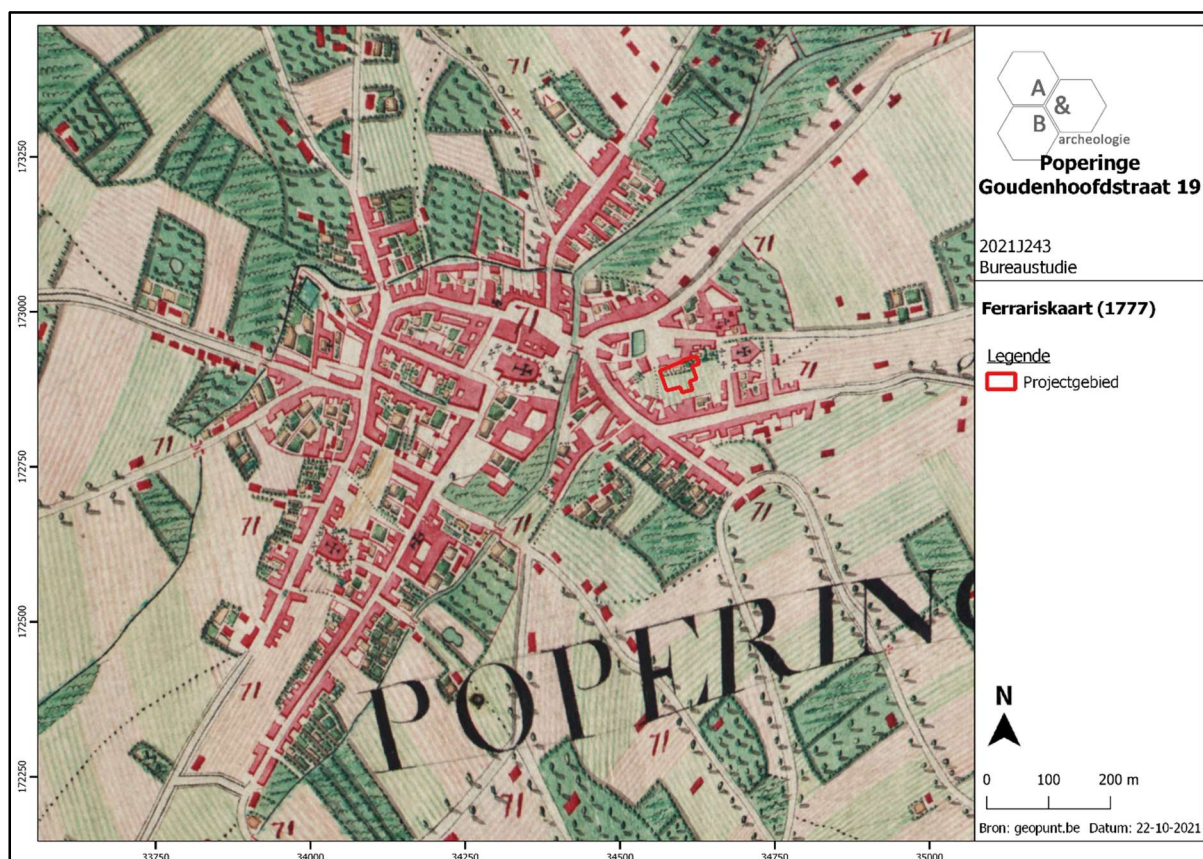
De eerste betrouwbare vermelding van de plaats stamt uit 987, als in een document de bezittingen worden beschreven die de Sint-Bertinusabdij uit Saint-Omer in Poperinge heeft. In sommige bronnen worden vermeldingen van de stad vanaf 431 of 668 of 877 aangegeven, al zijn die bronnen twijfelachtig. Poperinge of 'Pupringahem' een vroegmiddeleeuws *inga(hem)* suffix wordt etymologisch uitgelegd als *Pupurn-inga-haim* of de woonst van de familie van Pupurn. Zeker in de 10de eeuw, maar mogelijk al vanaf de 8ste eeuw, behoort het domein Poperinge tot het bezit van de Sint-Bertinusabdij. Dit maakt de latere stad meteen tot een buitenbeentje binnen de historische steden in Vlaanderen. Ze viel niet onder het gezag van de graaf van Vlaanderen, wat meteen ook verklaart waarom er nooit in versterkingen is voorzien. De ligging aan een Romeinse weg doet vermoeden dat de stad teruggaat op een vroegere Romeinse nederzetting. Daar zijn tot op vandaag geen directe archeologische sporen aan toe te schrijven. De opgravingen in de valleien van de Vleterbeek, Bommelaarsbeek en Robaertbeek geven de laatste jaren in de onmiddellijke omgeving van het centrum wel een beeld van een intensief gebruikt landschap vanaf de ijzertijd. Een mogelijke 'rituele' zone uit de ijzertijd (en de Romeinse periode) op de zuidelijke oever van de Bommelaarsbeek ligt wel in het huidige stadscentrum. Het verharde wegtracé uit de Romeinse periode (de Steenstraat) werd vastgesteld in de Casselstraat en de Gasthuisstraat tijdens het opvolgen van wegwerkzaamheden in de jaren 1930 en op het einde van de 20ste eeuw. De oudste kern van Poperinge bevindt zich vermoedelijk in de zone, ingesloten binnen de 'driehoek' Hondstraat, Bommelaarsbeek en Vleterbeek. In deze zone kwam de eerste kerk, de Sint-Bertinuskerk, tot stand en was ook de proosdij gelegen van de Sint-Bertinusabdij van Saint-Omer, nl. op de site die gekend staat als het Vroonhof. Dit Vroonhof zou dan mogelijk teruggaan op een nederzetting uit de vroege middeleeuwen. Hier werden in 2013 twee proefsleuvenprojecten uitgevoerd. De oudste sporen gaan echter pas terug tot de 13de of 14de eeuw en moeten in verband gebracht worden met de exploitatie van een nieuw marktplein, het huidige Burgemeester Bertenplein. In de Gasthuisstraat werd tijdens een proefsleuvenonderzoek één spoor aangesneden uit de 11de eeuw. Vanaf het einde van de 11de eeuw profiteert Poperinge mee van de economische groei in het graafschap Vlaanderen, waarvan de textielnijverheid de motor is. Dit resulteert voor Poperinge in stads- en marktrechten in respectievelijk 1147 en 1187, respectievelijk verkregen van graaf Diederik en Filips van den Elzas. De goede band tussen de graaf en de Sint-Bertinusabdij van Sint-Omer zal hierbij ook wel een rol gespeeld hebben. Dankzij de textielnijverheid blijft het inwonersaantal van de stad groeien, zodat op het einde van de 13de eeuw bepaalde ingrepen noodzakelijk zijn. Tussen 1290 en 1305 worden twee nieuwe parochies opgericht, Sint-Jan en Onze-Lieve-Vrouw. Deze parochies zijn gelegen aan de voornaamste uitvalswegen: respectievelijk richting Ieper naar het oosten en richting Sint-Omer naar het westen. Daarnaast worden ook de uitvalswegen richting Veurne en Mesen, maar ook naar Belle en Sint-Winoksbergen - nu in Frankrijk - door bewoning ingenomen en ontstaat een stervormig

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300515>

uitgewerkt bewoningspatroon. Archeologisch onderzoek wijst uit dat de Grote Markt pas zijn huidige omvang krijgt in diezelfde periode, waarbij de bouw van een imposante lakenhalle de rijkdom van de stad moest aantonen. De fundering van de noordelijke hallemuur werd in 2010 over ongeveer 50 m lengte aangetroffen. Tot een versterking van de stad - op zijn hoogtepunt bewoond door 8 000 à 10 000 mensen - is het echter niet gekomen. Dit was te wijten aan de privileges die de Vlaamse graaf verleende aan de grote buur, de stad Ieper. Hierdoor werd het de stad, waar de graaf weinig rechten had door de macht van de Sint-Bertinusabdij, verboden versterkingen op te richten. Daarnaast werd ook de economie van de stad gefnuikt, doordat ze geen luxetextiel - zoals in Ieper - mochten vervaardigen. De economische crisis in de 14de eeuw, gepaard gaande met sociale protesten, zorgt voor de nodige vernielingen in de regio en ook in Poperinge zelf. In de tweede helft van de 14de eeuw onderneemt de abdij pogingen om de stad nieuwe economische impulsen te geven. De Vleterbeek wordt uiteindelijk, na twee eeuwen, bevaarbaar gemaakt van de IJzer tot aan het centrum van de stad, waardoor de handel opnieuw aansterkt. Dit heeft tot gevolg dat aan de Vleterbeek en/of de Poperingevaart een handelszone ontstaat. Zo wordt een Nieuwe Markt aangelegd op het huidige Burgemeester Bertenplein en worden de achtererven aan de Veurnestraat gebruikt voor ambachtelijke activiteiten o.a. pottenbakkers en leerlooiers. Net als de overige steden en dorpen in de regio, ondergaat Poperinge heel wat belegeringen en verwoestingen in de 15de en 16de eeuw, waardoor de stad in belang afneemt en een kleine speler wordt. Archeologisch onderzoek vanaf 2010 toont echter duidelijk aan dat het bodemarchief nog steeds belangrijk bronnenmateriaal bevat uit de nieuwe tijd. Het gaat dan vooral om ambachtelijke restanten, zoals sporen van leerlooiers, potten-, pijpen- en tegelbakkers. Net zoals de andere steden, die de Westhoek rijk is, had ook Poperinge bepaalde religieuze infrastructuur. In het aloude Vroonhof zou de proosdij van Sint-Bertinus verrijzen. De oude is verdwenen (onder de Vroonhofstraat?), de nieuwe stond aan het Burgemeester Bertenplein. Later kwamen ook de penitenten (grauwe of grijze zusters) (in de driehoek Bruggestraat, Paardemarkt en Komstraat), de recoletten (Gasthuisstraat) en de benedictinessen (Boeschepestraat) zich in Poperinge vestigen. Dit gebeurt in respectievelijk de 15de, 16de en 17de eeuw. In de Gasthuisstraat staat het gasthuis, dat zijn oorsprong kende in de 13de eeuw. Na een kort verblijf onder Franse heerschappij kwam Poperinge in het begin van de 18de eeuw onder Oostenrijks bewind en begon een wederopbloei van de landbouw, hop- en tabaksteelt, ambachtelijke bedrijven (o.m. pottenbakkerijen en leerlooierijen) en huisnijverheid (o.m. kantproductie). De Franse Revolutie stelde eind 18de eeuw een einde aan het eeuwenoude leenheerschap van de Sint-Bertinusabdij van Sint-Omaars. Enkele jaren vóór de Eerste Wereldoorlog werd de Vleterbeek op de Grote Markt overwelfd. De rest van de beek volgde pas later, in de jaren '60 van de 20ste eeuw. Tijdens de periode 1914-1918 fungeerde Poperinge als zetel van de geallieerde troepen die aan de strijd rondom Ieper deelnamen. De hoeveelheid Britse troepen in en om Poperinge zou op een gegeven moment rond de 250 000 gelegen hebben. In Poperinge ontstaat ook het zogenaamde "Talbot House", een soldatenclub die de bakermat werd van de Toc H-beweging. Tijdens de Tweede Wereldoorlog ondervond de stad grotere vernielingen dan in de Eerste Wereldoorlog. Een nietsontziend bombardement uitgevoerd in mei 1940 legde grote delen in puin.

- **Siteniveau**

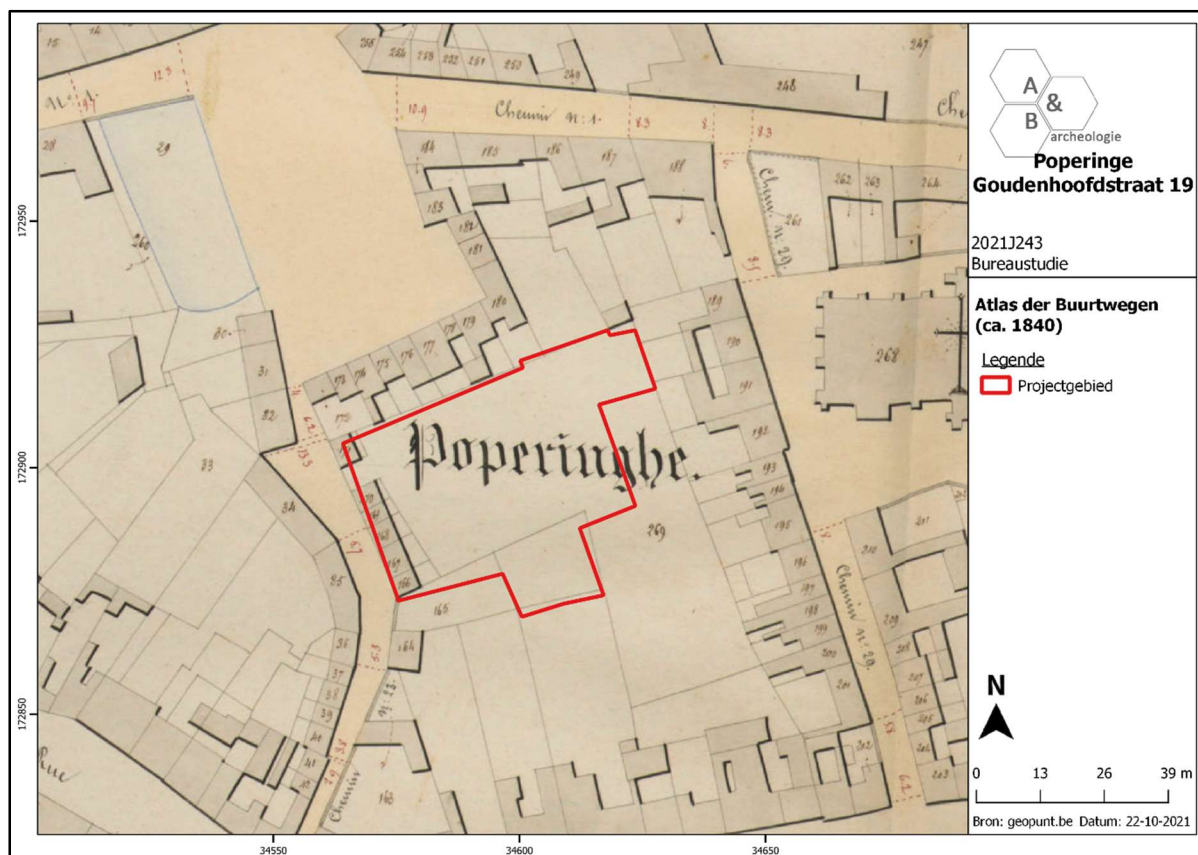
Een deel van de stadskern van Poperinge wordt reeds gedetailleerd weergegeven op het (onafgewerkte) stadsplan van Jacob van Deventer uit ca. 1550-1565. Het plangebied en de directe omgeving worden echter niet gekarteerd op deze kaart, hoewel ze op dat moment zeker al deel uitmaakten van het stadsweefsel. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied te herkennen is, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het terrein is te situeren ter hoogte van onbebouwde gronden, mogelijk in gebruik als kleine landbouwpercelen of tuin. Ten noorden is bebouwing aanwezig aan de Paardenmarkt; de Goudenhoofdstraat is provisor aangeduid als een weg, met enkel bebouwing aan de Paardenmarkt in het noorden en aan de Ieperstraat in het zuiden. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer detail te zien. De Goudenhoofdstraat is nu duidelijk aanwezig, met ter hoogte van het plangebied enkele kleine huisjes aan de straatzijde; de rest van het terrein is onbebouwd. De iets latere Vandermaelenkaart en de Poppkaart geven een gelijkaardig beeld. De topografische kaart van 1861 toont behalve de bewoning aan straatzijde ook een ingerichte tuin ter hoogte van het plangebied (die verder doorloopt buiten het terrein). Op de topografische kaart van 1911 wordt ook een gebouw centraal op het plangebied weergegeven. De huidige bebouwing komt pas later tot stand, de huidige configuratie is reeds enigszins af te leiden op de (vage) luchtfoto van 1971. Sindsdien lijkt het plangebied geen wijzigingen meer te hebben ondergaan.

Figuur 18 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).

Figuur 19 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart, detail (bron: geopunt.be).

Figuur 20 Aanduiding van het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

Figuur 21 Aanduiding van het plangebied op de Poppkaart (bron: geopunt.be).

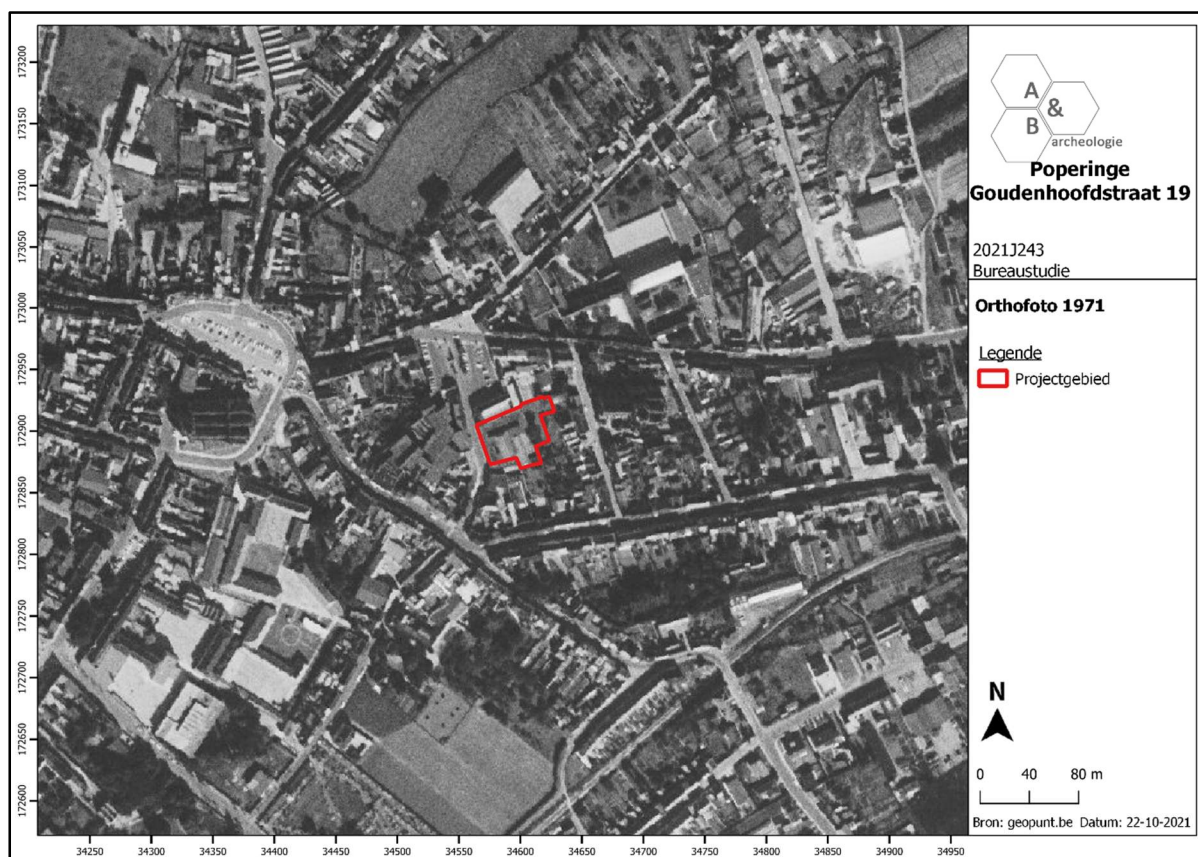
Figuur 22 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1861 (bron: cartesius.be en NGI).

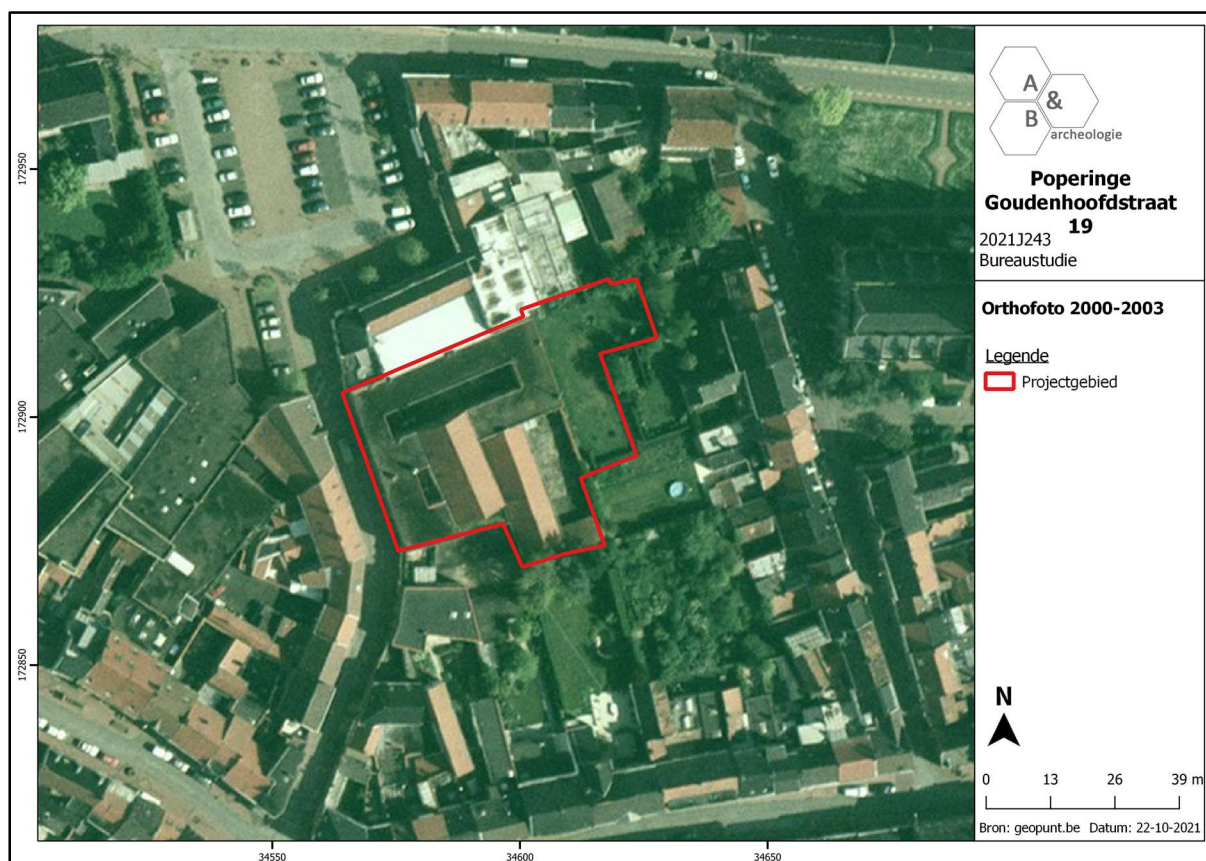
Figuur 24 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1911 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

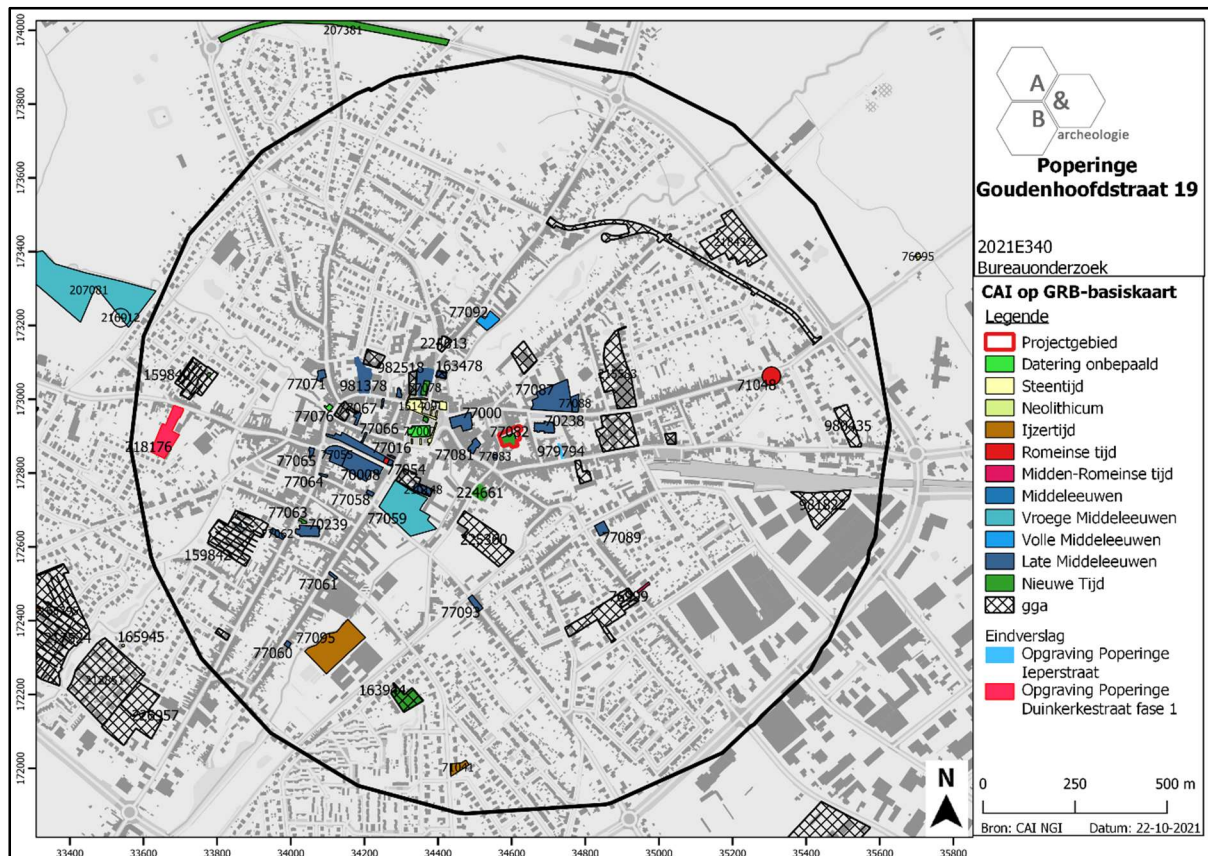
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

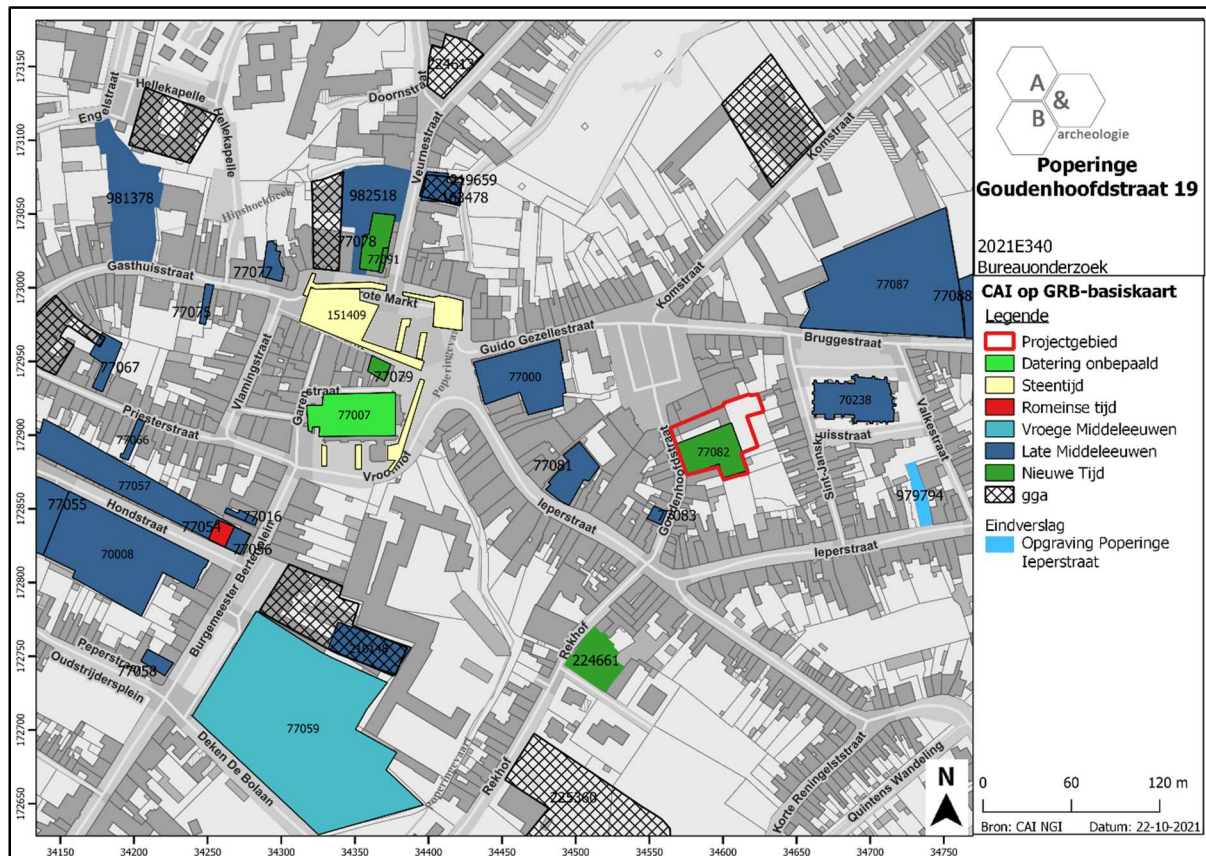
Sedert begin 21ste eeuw gebeurt er steeds meer archeologisch onderzoek in de historische kern van Poperinge, waardoor de kennis van de stadsontwikkeling gestaag toeneemt. Het plangebied zelf staat ook aangeduid, als CAI Locatie 77082. In 1946 werd hier een toevalsvondst gedaan van 17de-eeuws aardewerk (papkorn, twee horizontale oren, rode scherf, geel, bruin en groen glazuur; versiering door kamgroeven in de sgraffito-techniek, binnenin voorstelling van een tulpe).

Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

Andere gekende sites nabij het bouwblok waartoe het plangebied behoort, en ten oosten van de Vleterbeek, betreffen:

- CAI Locatie 70238: de 13de-eeuwse Sint-Janskerk. Bij een evaluerend terreinonderzoek in 1974 werden enkele gotische funderingen en kettingmuren aangesneden, er waren geen sporen van jongere bebouwing.
- CAI Locatie 77083: toevalsvondst, een fragment van een grape, rode scherf, strooiselglazuur, drie voetjes en twee verticale oren, waarvan er één ontbreekt, 15de eeuw.
- CAI Locatie 224661: Tijdens een proefsleuvenonderzoek in 2018 werden enkele relevante archeologische sporen aangesneden, waaronder kuilen, een humeuze laag met organisch materiaal, een vloertje van een beerbak en verschillende verstoringen. Op basis van het vondstmateriaal kunnen de sporen in de postmiddeleeuwse periode gedateerd worden. In

Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), detail (bron: geopunt.be en CAI).

het noordwesten van het terrein werden enkele bewoningssporen teruggevonden, die het beeld, verkregen uit de cartografische studie, bevestigen dat er zich hier vanaf de postmiddeleeuwse periode bewoning situeerde. Het zuidoosten van het plangebied is grotendeels zwaar verstoord, waardoor er over dit deel van het terrein geen verdere uitspraak gedaan kunnen worden. De resten van een beerbak en een vondstrijke opvallingslaag/afvalaag maken duidelijk dat er zich tijdens de 17de-18de eeuw bewoning situeerde op deze locatie. Er werden tijdens het vooronderzoek echter geen muurresten of andere structuren aangetroffen die het mogelijk maken om deze bewoning exact te lokaliseren of af te bakenen.

- CAI Locatie 77081: toevalsvondst, een kan in reducerend gebakken aardewerk; halsfragment van een kan in reducerend gebakken aardewerk; fragment van een oor in reducerend gebakken aardewerk, 14de-15de eeuw.
- CAI Locatie 770000: aardewerkvondsten onder een gebouw dat gesloopt werd omstreeks 1780 om er het 'Groot Sint-Jorishof' (Hotel de la Régence) te bouwen. Dit gebouw werd gesloopt in 1911 en vervangen door het huidige neo-gotische stadhuis. Een rode scherf met loodglazuur dateert uit de 14de eeuw. Uit de 18de eeuw dateren drie pijpfragmenten in witte pijpaaarde, ongeglazuurd.
- CAI Locatie 77087: vondstenconcentratie laatmiddeleeuws aardewerk, aangetroffen ter hoogte van het klooster van de Zusters Penitenten ten noorden van de Bruggestraat. Fragment van een selderijpot in reducerend gebakken aardewerk; kan, rode scherf, groen en

bruin loodglazuur op de buitenzijde; schenkan, rode scherf, strooiselglazuur op de binnenzijde en de schenklip; zalfpotje, rode scherf, lichtbruin loodglazuur op de binnenzijde; fragment van een schotel, rode scherf, geel loodglazuur op de binnenzijde.

- CAI Locatie 77088: in een tuin werd een 14de-eeuwse vondstenconcentratie aangetroffen, bestaande uit randfragmenten van kookpotten, deksels en braadschalen; voet van een kan; wandscherf van een grote kan.

Iets ten zuidoosten van het plangebied werd ter hoogte van de Ieperstraat 94 in 2017 een opgraving uitgevoerd. Deze leverde een eerste inkijk in de bewaring en omvang van het archeologisch bodemarchief in dit deel van Poperinge. De aangetroffen sporen dateerden vanaf de ijzertijd tot en met de 20ste eeuw. Het gros van de sporen kon echter in de late middeleeuwen gedateerd worden. Het oudste spoor omvat een enkele paalkuil die op basis van het aardewerk in de vulling in de ijzertijd kon gedateerd worden. De oudste middeleeuwse sporen zijn op basis van het aardewerk te dateren in de 13de eeuw. De laatmiddeleeuwse bewoning binnen de Sint-Jansparochie zal wellicht zijn grootste groei kennen in de 14de eeuw. Er zijn vrij veel ontginningskuilen aanwezig met materiaal uit deze periode. Een grote nood aan leem toont aan dat er wellicht verschillende nieuwe gebouwen werden opgetrokken, waarbij de vakwerkbouw vermoedelijk de belangrijkste bouwmethode was in deze periode. Langsheen de Ieperstraat zijn wellicht al in deze periode woningen opgetrokken, waarvan ook enkele restanten aangetroffen werden in het archeologisch bodemarchief. Een brede gracht parallel aan de Ieperstraat werd als een brede perceelsgracht geïnterpreteerd, waardoor ook een deel van de laatmiddeleeuwse perceelsindeling kon achterhaald worden. Opvallend was wel dat de postmiddeleeuwse periode eerder een beperkte hoeveelheid sporen heeft nagelaten. Of een deel van het terrein afgegraven werd of dat de afvalstructuren en kuilen die tot deze fase horen elders op het terrein liggen, kon niet achterhaald worden. Uit de 19de-20ste-eeuw dateerde een voorheen onbekend keldervolume. De opgraving toont aan dat de ondergrond in dit deel van Poperinge zeker nog een hoog archeologisch potentieel heeft. Hiermee moet zeker rekening gehouden worden in de toekomst, ook bij kleine opgravingen kan veel informatie betreffende de opbouw, het gebruik en de indeling van de percelen verkregen worden. Als de ondergrond nog niet door recente kelders verstoord blijkt te zijn, kan deze dus met vrij hoge zekerheid als archeologisch intact of interessant omschreven worden.⁸

De besproken sites tonen enerzijds aan dat er op diverse plaatsen nabij het plangebied reeds scherven en sporen vanaf de late middeleeuwen werden aangetroffen, met op 1 locatie ook een spoor uit de ijzertijd, maar anderzijds ook dat er in dit deel van de stad nog maar nauwelijks systematisch archeologisch onderzoek plaatsvond.

⁸ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/368/bijlagen/807>

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Een deel van de stadskern van Poperinge wordt reeds gedetailleerd weergegeven op het (onafgewerkte) stadsplan van Jacob van Deventer uit ca. 1550-1565. Het plangebied en de directe omgeving worden echter niet gekarteerd op deze kaart, hoewel ze op dat moment zeker al deel uitmaakten van het stadsweefsel. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied te herkennen is, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het terrein is te situeren ter hoogte van onbebouwde gronden, mogelijk in gebruik als kleine landbouwpercelen of tuin. Ten noorden is bebouwing aanwezig aan de Paardenmarkt; de Goudenhoofdstraat is provisorisch aangeduid als een weg, met enkel bebouwing aan de Paardenmarkt in het noorden en aan de Ieperstraat in het zuiden. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer detail te zien. De Goudenhoofdstraat is nu duidelijk aanwezig, met ter hoogte van het plangebied enkele kleine huisjes aan de straatzijde; de rest van het terrein is onbebouwd. De iets latere Vandermaelenkaart en de Poppkaart geven een gelijkaardig beeld. De topografische kaart van 1861 toont behalve de bewoning aan straatzijde ook een ingerichte tuin ter hoogte van het plangebied (die verder doorloopt buiten het terrein). Op de topografische kaart van 1911 wordt ook een gebouw centraal op het plangebied weergegeven. De huidige bebouwing komt pas later tot stand, de huidige configuratie is reeds enigszins af te leiden op de (vage) luchtfoto van 1971. Sindsdien lijkt het plangebied geen wijzigingen meer te hebben ondergaan.

- Poperinge is ontstaan aan de kruising van de Vleterbeek en de Romeinse weg van Cassel naar de Vlaamse kustvlakte. De Vleterbeek behoort tot het IJzerbekken en tot zandlemig Vlaanderen. Vochtige zandleem overheerst, maar er komt ook droge en natte zandleem voor en natte klei. Het centrum van de stad ligt op de kop van een rug tussen de vallei van de Bommelaarsbeek en de Vleterbeek, die in het centrum samenkomen. Het plangebied is ca. 150m ten oosten van deze beek gelegen, mogelijk nog (deels) in de vallei ervan. In ieder geval stijgt het maaiveld van het terrein licht van west (+19,60m TAW) naar oost (+20,20m TAW).

- Sedert begin 21ste eeuw gebeurt er steeds meer archeologisch onderzoek in de historische kern van Poperinge, waardoor de kennis van de stadsontwikkeling gestaag toeneemt. Het plangebied zelf staat gekend als CAI Locatie 77082, in 1946 werd hier een toevalsvondst gedaan van 17de-eeuws aardewerk. Op diverse plaatsen nabij het plangebied werd reeds scherven en sporen vanaf de late middeleeuwen aangetroffen, met op 1 locatie ook een spoor uit de ijzertijd, maar in dit deel van de stad vond nog maar nauwelijks systematisch archeologisch onderzoek plaats.

- Gezien de ligging in de historische stadskern kunnen ook op het plangebied archeologische sporen verwacht worden die opklimmen tot de volle/late middeleeuwen. Het terrein werd pas grotendeels bebouwd in de loop van de 19de (aan de straatzijde) en 20ste eeuw, voorheen was het vermoedelijk een onbebouwd terrein in de stad. Dergelijke binnengebieden werden dikwijls gebruikt voor ambachtelijke activiteiten, als stortplaats, als tuinzone,... en hebben - door het feit dat ze lange tijd grotendeels onbebouwd bleven – mogelijk gezorgd voor een goede bewaring van het archeologisch

bodemarchief. De impact van de huidige bebouwing op deze sporen is ongekend. Er kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting worden toegekend voor sites met complexe stratigrafie uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Alle bebouwing op het terrein wordt gesloopt. Ongeveer op dezelfde plaats wordt in het westelijke en centrale deel van het plangebied een appartementsgebouw opgetrokken, waaronder een ondergrondse parkeergarage met een footprint van 1028,84m² wordt aangelegd. De inrit voor de garage is meegerekend in de deze oppervlakte en bevindt zich in de zuidwestelijke hoek van het terrein, aansluitend op de Goudenhoofdstraat. Ten zuiden van het gebouw wordt een interne weg aangelegd, die oostwaarts over het terrein loopt. Ten noorden van het nieuwe gebouw wordt ruimte voorzien voor regenwaterputten. Bovengronds wordt hier enige verharding en een fietsenstalling aangelegd. In de oostelijke zone wordt de bestaande tuin zoveel als mogelijk behouden, dit is een zone van ca. 400m² waar geen werken plaatsvinden. Op de overige ca. 1810m² zullen aanzienlijke bodemingrepen gebeuren: ter hoogte van de kelder en de nutsvoorzieningen ca. 3m diep (ca. 60% van de werkzone), rond het gebouw ca. 60 à 80cm diep voor omgevingsaanleg.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet worden aangetoond. Omdat de diepte van een eventueel archeologisch niveau, de bewaringstoestand ervan, en de verstoringsgraad als gevolg van de huidige bebouwing niet exact gekend is, kan niet uitgemaakt worden of de geplande werken overal binnen de werkzone zullen leiden tot een vernieling van archeologische sporen. Ter hoogte van de parkeerkelder en de nutsvoorzieningen, waar de bodemingrepen meerdere meter diep gaan, is de kans groter dat dit zal leiden tot vernieling van het archeologisch erfgoed, indien nog aanwezig. Er gebeurde in dit deel van de stadskern van Poperinge nog niet veel archeologisch onderzoek, de kans op kennisvermeerdering is dus groot. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren, in uitgesteld traject na de sloop van de huidige bebouwing.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een complexe stratigrafie verwacht wordt, met het eventuele voorkomen van ophogingslagen, puinpakketten, funderingen,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten en -sleuven de enige relevante onderzoeksmethode om deze site te onderzoeken. Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Een deel van de stadskern van Poperinge wordt reeds gedetailleerd weergegeven op het (onafgewerkte) stadsplan van Jacob van Deventer uit ca. 1550-1565. Het plangebied en de directe omgeving worden echter niet gekarteerd op deze kaart, hoewel ze op dat moment zeker al deel uitmaakten van het stadsweefsel. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied te herkennen is, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het terrein is te situeren ter hoogte van onbebouwde gronden, mogelijk in gebruik als kleine landbouwpercelen of tuin. Ten noorden is bebouwing aanwezig aan de Paardenmarkt; de Goudenhoofdstraat is provisorisch aangeduid als een weg, met enkel bebouwing aan de Paardenmarkt in het noorden en aan de Ieperstraat in het zuiden. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer detail te zien. De Goudenhoofdstraat is nu duidelijk aanwezig, met ter hoogte van het plangebied enkele kleine huisjes aan de straatzijde; de rest van het terrein is onbebouwd. De iets latere Vandermaelenkaart en de Poppkaart geven een gelijkaardig beeld. De topografische kaart van 1861 toont behalve de bewoning aan straatzijde ook een ingerichte tuin ter hoogte van het plangebied (die verder doorloopt buiten het terrein). Op de topografische kaart van 1911 wordt ook een gebouw centraal op het plangebied weergegeven. De huidige bebouwing komt pas later tot stand, de huidige configuratie is reeds enigszins af te leiden op de (vage) luchtfoto van 1971. Sindsdien lijkt het plangebied geen wijzigingen meer te hebben ondergaan.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Neen. De impact van de huidige bebouwing en verharding op het archeologisch bodemarchief is niet gekend.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Alle bebouwing op het terrein wordt gesloopt. Ongeveer op dezelfde plaats wordt in het westelijke en centrale deel van het plangebied een appartementsgebouw opgetrokken, waaronder een ondergrondse parkeergarage met een footprint van 1028,84m² wordt aangelegd. De inrit voor de garage is meegerekend in de deze oppervlakte en bevindt zich in de zuidwestelijke hoek van het terrein, aansluitend op de Goudenhoofdstraat. Ten zuiden van het gebouw wordt een interne weg aangelegd, die oostwaarts over het terrein loopt. Ten noorden van het nieuwe gebouw wordt ruimte

voorzien voor regenwaterputten. Bovengronds wordt hier enige verharding en een fietsenstalling aangelegd. In de oostelijke zone wordt de bestaande tuin zoveel als mogelijk behouden, dit is een zone van ca. 400m² waar geen werken plaatsvinden. Op de overige ca. 1810m² zullen aanzienlijke bodemingrepen gebeuren: ter hoogte van de kelder en de nutsvoorzieningen ca. 3m diep (ca. 60% van de werkzone), rond het gebouw ca. 60 à 80cm diep voor omgevingsaanleg.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Er geldt echter een hoge archeologische verwachting voor het terrein.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Er dient een proefputten en -sleuvenonderzoek uitgevoerd te worden. Hierbij worden op weloverwogen plaatsen binnen het plangebied sleuven en putten uitgegraven tot op het eerste archeologische niveau, waarbij lokaal verdiept wordt tot op moederbodem om het totale aantal archeologische niveaus te proberen vaststellen. Dit onderzoek heeft als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Hoeveel archeologische niveaus zijn te herkennen? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen, of is er eventueel een behoud in situ mogelijk. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Poperinge Goudenhoofdstraat 19 (provincie West-Vlaanderen), gelegen binnen de afgebakende archeologische zone van de historische stadskern van Poperinge, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 300m² of meer bedraagt en de bodemingrepen groter zijn dan 100m², dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 2210m² groot, kent een onregelmatige vorm en is ten oosten van de Goudenhoofdstraat gelegen. Het bevindt zich in de stadskern van Poperinge, zo'n 150m ten oosten van de Grote Markt en de Sint-Bertinuskkerk (15de eeuw) en ca. 50m ten westen van de Sint-Janskerk. Het maakt deel uit van een bouwblok gevat tussen de Bruggestraat in het noorden en de Ieperstraat in het zuiden – 2 oostelijke uitvalswegen van de stadskern – en de Goudenhoofdstraat in het westen en de Sint-Janskruisstraat in het oosten – 2 verbingsstraten tussen beide hoofdassen. Tussen de Bruggestraat en de Goudenhoofdstraat bevindt zich de Paardenmarkt, een plein iets ten noordwesten van het plangebied. Het westelijke en centrale deel van het plangebied is volledige bebouwd en verhard, het oostelijke deel is in gebruik als tuin met daarin gras en enkele bomen. De bebouwing is onderverdeeld in diverse huisnummers (13, 15, 17, 19, 19B, 19C, 21) maar betreft eigenlijk 1 industrieel complex van werkplaatsen, opslagruimtes, burelen en garages.

Een deel van de stadskern van Poperinge wordt reeds gedetailleerd weergegeven op het (onafgewerkte) stadsplan van Jacob van Deventer uit ca. 1550-1565. Het plangebied en de directe omgeving worden echter niet gekarteerd op deze kaart, hoewel ze op dat moment zeker al deel uitmaakten van het stadsweefsel. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied te herkennen is, is de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het terrein is te situeren ter hoogte van onbebouwde gronden, mogelijk in gebruik als kleine landbouwpercelen of tuin. Ten noorden is bebouwing aanwezig aan de Paardenmarkt; de Goudenhoofdstraat is provisor aangeduid als een weg, met enkel bebouwing aan de Paardenmarkt in het noorden en aan de Ieperstraat in het zuiden. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is meer detail te zien. De Goudenhoofdstraat is nu duidelijk aanwezig, met ter hoogte van het plangebied enkele kleine huisjes aan de straatzijde; de rest van het terrein is onbebouwd. De iets latere Vandermaelenkaart en de Poppkaart geven een gelijkaardig beeld. De topografische kaart van 1861 toont behalve de bewoning aan straatzijde ook een ingerichte tuin ter hoogte van het plangebied (die verder doorloopt buiten het terrein). Op de topografische kaart van 1911 wordt ook een gebouw centraal op het plangebied weergegeven. De huidige bebouwing komt pas later tot stand, de huidige configuratie is reeds enigszins af te leiden op de (vage) luchtfoto van 1971. Sindsdien lijkt het plangebied geen wijzigingen meer te hebben ondergaan.

Poperinge is ontstaan aan de kruising van de Vleterbeek en de Romeinse weg van Cassel naar de Vlaamse kustvlakte. De Vleterbeek behoort tot het IJzerbekken en tot zandlemig Vlaanderen. Vochtige zandleem overheerst, maar er komt ook droge en natte zandleem voor en natte klei. Het centrum van de stad ligt op de kop van een rug tussen de vallei van de Bommelaarsbeek en de Vleterbeek, die in het centrum samenkomen. Het plangebied is ca. 150m ten oosten van deze beek

gelegen, mogelijk nog (deels) in de vallei ervan. In ieder geval stijgt het maaiveld van het terrein licht van west (+19,60m TAW) naar oost (+20,20m TAW).

Sedert begin 21ste eeuw gebeurt er steeds meer archeologisch onderzoek in de historische kern van Poperinge, waardoor de kennis van de stadsontwikkeling gestaag toeneemt. Het plangebied zelf staat gekend als CAI Locatie 77082, in 1946 werd hier een toevalsvondst gedaan van 17de-eeuws aardewerk. Op diverse plaatsen nabij het plangebied werd reeds scherven en sporen vanaf de late middeleeuwen aangetroffen, met op 1 locatie ook een spoor uit de ijzertijd, maar in dit deel van de stad vond nog maar nauwelijks systematisch archeologisch onderzoek plaats.

Gezien de ligging in de historische stadskern kunnen ook op het plangebied archeologische sporen verwacht worden die opklimmen tot de volle/late middeleeuwen. Het terrein werd pas grotendeels bebouwd in de loop van de 19de (aan de straatzijde) en 20ste eeuw, voorheen was het vermoedelijk een onbebouwd terrein in de stad. Dergelijke binnengebieden werden dikwijls gebruikt voor ambachtelijke activiteiten, als stortplaats, als tuinzone,... en hebben - door het feit dat ze lange tijd grotendeels onbebouwd bleven – mogelijk gezorgd voor een goede bewaring van het archeologisch bodemarchief. De impact van de huidige bebouwing op deze sporen is ongekend. Er kan aan het plangebied een hoge archeologische verwachting worden toegekend voor sites met complexe stratigrafie uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

Alle bebouwing op het terrein wordt gesloopt. Ongeveer op dezelfde plaats wordt in het westelijke en centrale deel van het plangebied een appartementsgebouw opgetrokken, waaronder een ondergrondse parkeergarage met een footprint van 1028,84m² wordt aangelegd. De inrit voor de garage is meegerekend in de deze oppervlakte en bevindt zich in de zuidwestelijke hoek van het terrein, aansluitend op de Goudenhoofdstraat. Ten zuiden van het gebouw wordt een interne weg aangelegd, die oostwaarts over het terrein loopt. Ten noorden van het nieuwe gebouw wordt ruimte voorzien voor regenwaterputten. Bovengronds wordt hier enige verharding en een fietsenstalling aangelegd. In de oostelijke zone wordt de bestaande tuin zoveel als mogelijk behouden, dit is een zone van ca. 400m² waar geen werken plaatsvinden. Op de overige ca. 1810m² zullen aanzienlijke bodemingrepen gebeuren: ter hoogte van de kelder en de nutsvoorzieningen ca. 3m diep (ca. 60% van de werkzone), rond het gebouw ca. 60 à 80cm diep voor omgevingsaanleg.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet worden aangetoond. Omdat de diepte van een eventueel archeologisch niveau, de bewaringstoestand ervan, en de verstoringsgraad als gevolg van de huidige bebouwing niet exact gekend is, kan niet uitgemaakt worden of de geplande werken overal binnen de werkzone zullen leiden tot een vernieling van archeologische sporen. Ter hoogte van de parkeerkelder en de nutsvoorzieningen, waar de bodemingrepen meerdere meter diep gaan, is de kans groter dat dit zal leiden tot vernieling van het archeologisch erfgoed, indien nog aanwezig. Er gebeurde in dit deel van de stadskern van Poperinge nog niet veel archeologisch onderzoek, de kans op kennisvermeerdering is dus groot. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren, in uitgesteld traject na de sloop van de huidige bebouwing.

Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een complexe stratigrafie verwacht wordt, met het eventuele voorkomen van ophogingslagen, puinpakketten, funderingen,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten en -

sleuven de enige relevante onderzoeksmethode om deze site te onderzoeken. Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.com/maps>
- <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/368/bijlagen/807>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de meest recente luchtfoto (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).....	8
Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op de voorgevel langs de Goudenhoofdstraat (bron: https://www.google.com/maps).	8
Figuur 4 Algemeen ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....	9
Figuur 5 Grondplan parkeergarage (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 6 Doorsnedeplan (bron: initiatiefnemer).....	10
Figuur 7 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	11
Figuur 8 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 9 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	12
Figuur 10 Zicht op de bodemgebruikskaat met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	13
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 12 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	14
Figuur 13 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 14 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	16
Figuur 15 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	16
Figuur 16 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	17
Figuur 17 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 18 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (bron: geopunt.be).	20
Figuur 19 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart, detail (bron: geopunt.be).	21
Figuur 20 Aanduiding van het plangebied op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).....	21
Figuur 21 Aanduiding van het plangebied op de Poppkaart (bron: geopunt.be).	22
Figuur 22 Aanduiding van het plangebied op de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	22
Figuur 23 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1861 (bron: cartesius.be en NGI).....	23
Figuur 24 Aanduiding van het plangebied op de topografische kaart van 1911 (bron: cartesius.be en NGI).....	23
Figuur 25 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	25
Figuur 28 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	26
Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), detail (bron: geopunt.be en CAI).	27